

הרב גבריאל גולדמן והרב מנחם בורשטיין

היריון

1. אבחון היריון – מבוא רפואי

אבחון היריון נעשה לאחר הופעת סימנים קליניים, כגון היעדר הווסת בזמן הצפוי, ובשלבים מאוחרים יותר – גדילת הבטן ותנועות העובר. ישנם גם מבחנים מעבדתיים שביכולתם לאשר או לשלול בוודאות קיומו של היריון. מבחנים אלו מבוססים בעיקר על מדידת רמת ההורמון הגונדוטרופיני שלייתי (Beta-hCG - Beta Human Chorionic Gonadotrophin) המיוצר על ידי העובר בתחילת ההיריון. אפשר לבצע בדיקת שתן ביתית המהימנה באופן כללי, אך בדיקת דם מעבדתית מהימנה יותר.

2. אבחון היריון – מבוא הלכתי

ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמור... גם הנה הרה... (בראשית לח, כד)
 וכמה הכרת העובר? סומכוס אומר משום רבי מאיר: שלשה חדשים, ואף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר: ויהי כמשלש חדשים (נידה ח ע"ב)
 מבחינה הלכתית יש כמה הגדרות לאבחון ההיריון: משהוכר העובר,² שהוא זמן של זמן שלושה חודשים,³ עברו עליה שלוש עונות ולא ראתה דם;⁴ שראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה.⁵ ההגדרה העיקרית של הכרת העובר לעניין סילוק דמים, דהיינו שהאישה לא צריכה לפרוש בזמן שאמור להגיע ווסתה,⁶ היא שלושה חודשים. יש דיון בין הפוסקים אם זמן זה הוא תנאי הכרחי או שזהו הזמן שמגלה לנו שהיא מעוברת, ולכן

1. הפרק הראשון מתוך ספר פוע"ה כרך ג – היריון ולידה, שנמצא בשלבי עריכה מתקדמים. כרך ב – פוריות, נמצא בדפוס.
2. נידה פ"א מ"ג; רמב"ם, הל' מטמאי משכב ומושב פ"ד ה"א; וכן המקורות בהערה הבאה.
3. נידה ח ע"ב, המצוטט כאן. ירושלמי יבמות פ"ד ה"א; רמב"ם, הל' איסורי ביאה פ"ט ה"ד; שו"ע, יו"ד סי' קפט סעי' לג; חכמת אדם, סי' קיב סעי' לט; וראה בירושלמי נידה, שם, מחלוקת אם צריך שלושה חודשים שלמים או שמספיק רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם, דהיינו 62 יום; וראה בשו"ת שבט הלוי, ח"ג סי' קיד, בהסבר המחלוקת; וראה גם יבמות מג ע"א; וראה גם חזון איש, יו"ד סי' קא ס"ק ב, שלדעתו יש צורך גם בהכרת העובר וגם בשלושה חודשים, ואם אחד מהתנאים הללו חסר – עדיין לא מוגדרת כמעוברת.
4. דהיינו שלוש פעמים שהייתה אמורה לראות בהן דם וסת, ולא ראתה. משנה נידה, שם, לדעת רבי יוסי. ובשיטתו זו נחלקו מפרשי המשנה שם, אם לדעתו הכוונה בשיעור זה היא לאחר הזמן של הכרת העובר, או אף קודם זמן זה.
5. נידה ט ע"א.
6. כפי שיובא להלן בפסקה 'פרישה בזמן היריון'.

אם ייודע בדרכים אחרות שהיא מעוברת, תיחשב מעוברת ומסולקת דמים גם קודם לתום שלושה חודשים. פירוט שיטות הפוסקים השונות והתייחסות לאפשרות להסתמך על בדיקות רפואיות לאבחנת היריון כדי לוותר על הצורך בפרישה סמוך לווסת, יבאו להלן בפסקה 'פרישה בזמן היריון'. התייחסות לאפשרות להסתמך על בדיקות רפואיות לאבחנת היריון, כדי להתיר לאישה להינשא לפני שיעברו שלושה חודשים מגירושין, אלמנות או גיור, הובאה בכרך הראשון, פרק י – 'נישואים שניים, מאוחרים ומיוחדים', עמ' 109 הלכה ה.

3. בדיקת היריון בשבת

א. אין לבצע בדיקת היריון בשבת. בדיקת היריון ביתית כוללת בדרך כלל צביעה שיש שאוסרים אותה מדרבנן,⁷ ואין לבצעה כיוון שאין שום הכרח לעשותה דווקא בשבת.⁸ בדיקה מעבדתית אסורה באיסור תורה כיוון שמדובר בהוצאת דם לצורך כך.⁹

4. מתי לספר על ההיריון

ואמר רבי יצחק: אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר: ' יצו ה' אתך את הברכה באסמיך' (דברים כח, ח). תנא דבי רבי ישמעאל: אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו (בבא מציעא מב ע"א).
 ב. ההלכות שלפנינו אינן בגדר הלכות ממש, אלא הן הדרכות מומלצות.
 ג. יש הנמנעים מלספר על ההיריון, כיוון שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. ככלל, לא כדאי לספר על ההיריון לפני שרואים דופק בבדיקת אולטרה-סאונד.¹⁰
 ד. ראוי לספר להורים של שני בני הזוג על ההיריון בשלב מוקדם, עוד לפני שרואים שהאישה בהיריון. במיוחד חשוב לספר על ההיריון אם הייתה בעיית פוריות שערכה את ההיריון.
 ה. פשוט שאין להימנע מבדיקה רפואית רק כדי להסתיר את ההיריון.¹¹
 ו. יש מי שכתב שלא לפרסם את דבר ההיריון עד שתיכנס לחודש החמישי, אבל מותר להודיע לרופא ולקרובים מוקדם יותר, כפי הצורך.¹²

7. התייחסות לאיסור צובע בבדיקת ביוץ בשבת הובאה בכרך השני, פרק לב – 'בדיקת ביוץ ומועדו'.
 8. הרב יעקב אריאל, תשובה לשאלת הרב מנחם בורשטיין, חנוכה תשס"ב, הובאה גם בשו"ת באהלה של תורה, ח"ה סי' לד; הרב אפרים גרינבלט, תשובה לשאלה הנ"ל; הרב יעקב אריאל (שם) התיר לבצע בדיקה ביתית כשיש סיבה חיונית לבצעה דווקא בשבת; הרב דב ליאור (בתשובה לשאלה הנ"ל, הובאה גם בשו"ת דבר חברון, ח"ב סי' שפג), התיר ביצוע בדיקה ביתית על ידי נכרי.
 9. הרב יעקב אריאל, שם.
 10. עקב העובדה שיש, יחסית, הרבה ריונות הנפסקים מעצמם לפני שלב זה.
 11. גם אם בני הזוג קיבלו הדרכה להסתיר את ההיריון בכל מחיר. כיוצא בזה, אם אישה צריכה לעבור טיפול כגון צילום רנטגן, עליה לומר שהיא בהיריון כדי לקבל הדרכה מתאימה.

ז. אישה הנוהגת שלא להיכנס לבית העלמין בתקופת הריונה,¹³ ואם לא תיכנס כעת לבית העלמין ייוודע הריונה, והיא רוצה להסתיר זאת, מותר לה להיכנס לשם.¹⁴

5. היבטים משפטיים

ח. עובדת צריכה להודיע למעסיקה שהיא בהיריון החל מהחודש החמישי להריונה.¹⁵
ט. על פי המקובל בפסיקה המשפטית, אישה הנשאלת בריאיון לעבודה אם היא בהיריון, אינה חייבת לספר על כך עד החודש החמישי של ההיריון.¹⁶ יוצאים מן הכלל הם מקרים שבהם יש לעובדת ההיריון חשיבות מהותית לעצם המשרה, כגון שמדובר בעבודה המחייבת הרמת משאות כבדים או חשיפה לחומרים מסוימים העלולים לסכן את ההיריון, או שמראש מדובר במשרה זמנית לתקופת זמן מוגדרת כדי למלא מקום של עובד אחר. גם אם מדובר במשרה לצורך פרויקט חשוב הצפוי להסתיים בזמן שבו האישה לא תוכל לעבוד בו עקב חופשת הלידה, באופן שיפגע בצורה משמעותית בפרויקט, אז חובה עליה לספר על ההיריון גם קודם לכן.¹⁷

6. הנהגות וזהירות בזמן ההיריון

ואילו פינו מלא שירה כים, ולשונו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאיילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך, ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, ולברך את

12. הרב מנחם מנדל שניאורסון, הרבי מליובאוויטש, בשם חותנו רבי יוסף יצחק שניאורסון, שערי הלכה ומנהג, ח"ד סי' ח.
13. לפי מנהג עדות המזרח אין הקפדה על הליכת נשים הרות לבית העלמין יותר משאר נשים. האשכנזים נהגו שנשים הרות לא תלכנה לבית הקברות בזמן הריון. בשו"ת מנחת יצחק, ח"י סי' מב, כתב שאינו יודע מקור לכך, אך אין לדחות הקבלה שיש ביד נשים זקנות על כך; גם בנטעי גבריאל, ח"א פרק סז אות ז, כתב שנהגו שאישה מעוברת אינה הולכת ללוויה, אך מדינא מותר; הרב יעקב רוז'ה אמר לרב גבריאל גולדמן, שאולי החשש הוא מתחושה נפשית לא נעימה לאישה ההרה, העלולה להזיק לה עקב רגישותה היתרה (על פי מעולם ועד עולם, אוצר המושגים, ערך 'נשים' – הליכתן ללוויה ולבית העלמין, עמ' 442–443); בפסקי משנה הלכות, פרק כב סעי' א, כתב שלכתחילה לא תלך ללוויה או לבית הקברות.
14. הרב מרדכי אליהו אמר לרב מנחם בורשטין שגם נשים אשכנזיות הרות המעוניינות להסתיר את הריון, יכולות להיכנס לבית העלמין, אך עדיף שלא יתקרבו ארבע אמות לקברים עצמם; ראה כעין זה בספר צרור החיים, עמ' 129, שהתיר לנשים נידות להיכנס לבית העלמין, אך הוסיף שעדיף שלא יתקרבו ארבע אמות לקברים עצמם. כך גם הורה למעשה הרב יעקב רוז'ה, דבריו הובאו בספר מעולם ועד עולם, שם.
15. חוק עבודת נשים, התשי"ד 1954, סעיף 10 א.
16. השופט ד"ר יצחק לובוצקי, בית הדין האזורי לעבודה, תל אביב, עב 3662/05 מיום 3.5.2007. השופט סטיב אדלר ואחרים, בית הדין הארצי לעבודה, עע 363/07, מיום י"ג בסיון תש"ע 26.5.2010.
17. פסק הדין הנ"ל של בית הדין הארצי לעבודה.

שמך, מלכנו, על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות, נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו (מתוך תפילת 'נשמת כל חי') לפיכך, אנחנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לנצח, לברך, לעלה ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלה (מתוך הגדה של פסח)

תקופת ההיריון היא זמן הראוי להודאה מיוחדת לה' על טובו ועל חסדו הגדול. אף על פי שמדובר בתהליך טבעי לכאורה, יש בכל היריון סייעתא דשמיא מיוחדת.

? יש להיזהר מלהפוך את תקופת ההיריון למעיקה עקב חששות ודאגות והנהגות מכבידות, אלא להיפך – יש להוסיף בה שמחה, ומתוך כך גם להודות ולשבח לריבונו של עולם, ולהתפלל להמשך היריון ולידה מוצלחים.¹⁸

יא. התייחסות לטבילה לסגולה בחודש התשיעי מובאת כאן בהערה.¹⁹ הנהגות נוספות לשמירה בזמן ההיריון מובאות כאן בהערה.²⁰

7. תפילות בהיריון

שלושה ימים הראשונים להיריון יבקש אדם שלא יסריח הזרע... מארבעים יום ועד שלושה חדשים יבקש רחמים שלא יהא סנדל. משלושה חודשים ועד ששה יבקש רחמים שלא יהא נפל. מששה חודשים ועד תשעה יבקש רחמים שיצא בשלום (ברכות ס ע"א).

18. על פי ברכות פ"ט מ"ד – נותן הודאה על שעבר, וצועק (מתפלל) על העתיד לבוא.
 19. מותר לאישה בהיריון לטבול בחודש התשיעי לפני הלידה, ראה שערי הלכה ומנהג, ח"ד אבה"ע סי' ח, ובלבד שהרופא מאשר. כיוון שהטבילה רק לצורך סגולה והאישה לא נאסרה לבעלה, אין לברך על טבילה כזאת. מבחינה מעשית, האישה צריכה להיזהר ביותר במהלך ההכנות, ובפרט כשהיא יורדת לתוך המקווה, שלא תמעד. עקב הצורך המיוחד בנקיות יתר בתקופה רגישה זו, תשתדל לטבול אחרי החלפת המים במקווה. אישה שהייתה לה כבר ירידת הפקק, לא תטבול לסגולה.
 20. 'במענה על מכתבה, בו מודיעה... אשר נכנסה בחודש השני להריונה... והצעת: בטח תמלא כפי הוראות הרופאים... בענייני אכילה ושתייה, טרחה יתירה וכו'. יבדקו כל המזוזות בביתם, ויחליפו שאינן כשרות בכשרות. תחזיק במנהג הטוב של בנות ישראל להפריש צדקה לקופת רבי מאיר בעל הנס לפני הדלקת נרות בערב שבת ובערב יום טוב. בעלה, הרב שיחיה, יתחזק לשמור השיעור תהלים בכל יום... וכן בקריאת שמע שעל המיטה לפני ברכת המפיל יאמר הקפיטל תהלים למנצח יענך', מתוך שערי הלכה ומנהג, ח"ד אבה"ע סי' ח. מעוברת צריכה להקפיד מעבר להגיל על כשרות מאכליה כיוון שמאכלות אסורים עלולים לגרום נזק רוחני לעובר – ראה דרכי משה, או"ח סי' תריז, על פי אור זרוע, הלכות יום הכיפורים, סי' רעט. יש נוהגים שאין ממנים אישה מעוברת להיות קוואטריין, היינו מי שמביאה את התינוק לצורך הברית למקום בו מלים אותו, ובעלה לוקח ממנה את התינוק ומביאו לברית, וגם אינה מסייעת כלל לשאת את התינוק לבית הכנסת. ויש שאין חוששים לכך אלא רק כשניכר ההיריון, ראה שמירת הגוף והנפש, סי' קנב הערה א; שערי הלכה ומנהג, ח"ג סי' צח; ראה גם שיעורי תורה לרופאים, ח"ד סי' רלב.

וכך הייתה תפילתו של כהן גדול: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שתהא שנה זו הבאה עלינו ועל כל עמך בית ישראל בכל מקום שהם, אם שחונה – גשומה... שנה שלא תפיל אשה פרי בטנה... (מתוך תפילת מוסף של יום הכיפורים, נוסח ספרד)

ב. לאחר תחילת ההיריון, יש להתפלל לריבוננו של עולם שההיריון ימשיך בצורה תקינה עד ללידה ועד בכלל, ושיהא הוולד בריא ושלם, ושיצא הוולד בשלום, שלום לאם ושלום לוולד.²¹

הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא. כיצד? הייתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא, היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי הרי זו תפלת שוא (ברכות פ"ט מ"ג).

ג. אם, חלילה, יש איתור של בעיות בוולד; מלבד התפילות, יש חובה באבחון וטיפול רפואי כפי מידת האפשר.²²

8. משך ההיריון

ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן ה' לה הריון ותלד בן (רות ד, ג).
הריון – בגימטריא מאתיים שבעים ואחת (נידה לח ע"ב).

ד. משך ההיריון על פי חז"ל הוא 271–273 יום,²³ או 271–274 יום.²⁴ חישוב זה הוא מזמן הביאה או מזמן ההפריה,²⁵ שהוא משך ההיריון האמתי. אמנם חז"ל הכירו באפשרות שההיריון יתארך יותר מכך.²⁶ כיום מקובל לומר שמשך הריון ממוצע הוא 266 יום מזמן ההפריה,²⁷

-
21. ברכות ס ע"א, המצוטט כאן. משנה ברורה, סי' רל ס"ק א.
 22. מהמשנה משמע שאם העובדה כבר מוחלטת, הרי זו תפילת שווא גם אם עדיין בני האדם לא יודעים ממנה. עם זאת יש לציין את דעתו של הרב חיים קנייבסקי, שכל זמן שלא ידוע לבני האדם ולא נתברר שיש מום בעובר, התפילות מועילות, מכיוון שמדובר בדבר הסמוי מן העין, אך אם כבר נתברר שישנו מום – צריך ממש נס (ראה תענית ח ע"ב, ובבא מציעא, מב ע"א, 'ההולך למוד את גורנו'). דבריו הובאו בשיעורי תורה לרופאים, ח"ד סי' רלא (וקודם לכן, על ידי הרב יצחק זילברשטיין, בספר אסותא עמ' קס-קסב).
 23. נידה לח ע"א.
 24. ירושלמי יבמות פ"ד הי"א; וראה עוד בשו"ת תשב"ץ, ח"ב סי' קא-קב; וראה בכור שור, חידושיו לנידה לח ע"א; וראה אבן עזרא, שמות ב, ב, בחשבון ההריונות השונים.
 25. נידה לח ע"א: חסידים הראשונים לא היו משמשים מיטותיהן אלא ברביעי בשבת כדי שלא יבואו נשותיהן לידי חילול שבת. הפער בין הביאה להפריה הוא, בדרך כלל, עד שלושה ימים.
 26. בספרות חז"ל מופיע שלעתיים נדירות היו הריונות ארוכים יותר עד כדי אפשרות של הריון שיימשך שנים עשר חודש; יבמות פ ע"ב; וכן נפסק ברמב"ם, הל' איסורי ביאה פט"ו הי"ט; טור ושו"ע, אבה"ע סי' ד סעי' יד; וראה עוד באריכות באנציקלופדיה תלמודית, כרך כד ערך 'יחס', טור קסג ואילך; ובאנציקלופדיה הלכתית רפואית, כרך ג ערך 'היריון' עמ' 8. אמנם המאירי, יבמות פ ע"ב, העיד על הריון של חמישה עשר חודש; וכן כתב בשו"ת חתם סופר, אבה"ע ח"א סי' ה, שייתכן הריון אף יותר

טו. מטעמי נוחות ואחידות, החישוב המקובל כיום ברפואה מבוסס על תאריך הווסת האחרונה שהוא כ-14 יום לפני ההפריה.²⁸ לכן כיוון שההיריון עצמו נמשך במוצע 266 יום מזמן ההפריה, כפי שהובא בהלכה הקודמת, בתוספת כשבועיים מהווסת האחרונה יהיה משך ההיריון הממוצע 280 יום שהם ארבעים שבועות.²⁹

9. דימום בהיריון

טז. דימום מהרחם בהיריון אוסר ככל דימום רחמי אחר.³⁰ למעשה, פעמים רבות מדובר בכתמים שאפשר להקל בהם, כפי שפורט בספר 'פועה'³¹ גם אם לאחר שראתה דם, עשתה בדיקת אולטרה-סאונד ואמרו לה שהרחם סגור, בכל זאת הדימום אוסר.³²

יז. **דימום מהיפרדות שליה** דינו ככל דימום אחר שמקורו מהרחם, ואוסר.³³

יח. **היפרדות קרומים** (Subchorionic Hematoma) שייכת לקבוצת הדימומים הנובעים מהיפרדות שליה, אלא שההיפרדות קלה, והדם (ההמטומה) נמצא ליד השליה ולא בינה לבין הרחם. כיוון שמנגנון הדימום מקביל להיפרדות שליה, נראה שדינה כדין היפרדות שליה.³⁴

יט. **דימום עקב יחסי אישות** – יש מקרים חריגים שקיום יחסי אישות בזמן היריון עלול לגרום לדימום או להפלה. אחת האפשרויות הרפואיות השכיחות לכך היא חומרים הנקראים פרוסטוגלנדינים (Prostaglandins), שהם בין המרכיבים של נוזל הזרע, הידועים ביכולתם לגרום להתכווצויות של הרחם. במקרים כאלה עלולים להופיע צירים, ועלולה להיגרם היפרדות שליה ו/או פקיעת מים מוקדמת בסמיכות רבה לקיום יחסי האישות. הקדמת לידה כזאת עלולה לגרום להולדת פגים או נפלים. בדרך כלל דימום כזה נגרם

משנים עשר חודש, אך יש שדחו דעה זו וסוברים שאין היריון של יותר משנים עשר חודש; ראה יוסף אומץ, אבה"ע סי' צד אות ג; וכן באוצר הפוסקים, סי' ד ס"ק מג אות ד. על המתרחש במציאות ראה אנציקלופדיה הלכתית רפואית, שם, עמ' 4, שהביא סטטיסטיקות שונות להתמשכות ההיריון מעבר למוצע. ככלל, ככל שההיריון ארוך יותר מהמוצע, תקטן שכיחותו.

27. אנציקלופדיה הלכתית רפואית, שם, עמ' 3.

28. במקרים שבהם המחזוריים בין הווסתות ארוכים, או כשבדיקות האולטרה-סאונד מראות על תאריך הפריה משוער שונה, הרופא מתאים את חישוב ההיריון וכותב תאריך וסת מתוקן.

29. אנציקלופדיה הלכתית רפואית, שם.

30. ראה רמב"ם, הל' איסורי ביאה פ"ט ה"ד; וכן שו"ע יו"ד סי' קפט סעי' לג.

31. ספר פועה, כרך הראשון, פרק יג – 'כתמים', עמ' 149–163.

32. שו"ת מעין אומר, ח"ז הלכות נידה סי' עו.

33. התייחסות מפורטת לדימום מהשליה הובאה בכרך הראשון, פרק יד – 'דם מכה (דם פצע)', עמ' 169–

170; וראה שם הערה 37, שאף על פי שאם ידוע בבירור שמדובר בדימום מהשליה עצמה, אפשר להקל בכך מדין דם פצע. למעשה, רוב מוחלט של הדימומים הללו נובעים כתוצאה מהיפרדות

השליה ולכן הם אוסרים. ראה גם הרב ד"ר מרדכי הלפרין, רפואה מציאות והלכה, סי' כ, עמ' 239–

242; וראה שם שבמצבים מסוימים של שלית פתח (מצב שבו חלק מהשליה מכסה את הפה הפנימי של צוואר הרחם), יש יותר מקום להקל אם מוכח שהדימום נגרם עקב פציעת השליה עצמה. גם כאן, פעמים רבות מדובר בכתמים שאפשר להקל בהם, ראה הלכה קודמת.

34. הרב ד"ר מרדכי הלפרין, רפואה מציאות והלכה, שם, עמ' 243.

כתוצאה מהיפרדות שליה, ודינו כפי שהוזכר לעיל, סעיף יז. למעשה כדאי לברר, במידת האפשר, באמצעות בדיקה גינקולוגית ו/או בדיקת אולטרה-סאונד את מקור הדימום. ייתכן לדוגמה שיש פציעה בנרתיק.

כ. מעוברת שראתה דם ורוצה להיטהר, והרופא מזהירה לא לעשות הרבה בדיקות ולא לעשותן לעומק, יש מי שכתב שתבצע שלוש בדיקות בלבד בעומק – הפסק טהרה, יום ראשון ויום שביעי בלבד, ושאר הימים תבדוק רק מעט בעומק.³⁵ למעשה, כיום אין כמעט מצב שבו בדיקה לטהרה עלולה להשפיע לרעה על ההיריון. אם בכל זאת הרופא נותן הוראה כזאת, אפשר לנהוג כך, אלא שכדאי להוסיף בדיקה גם באחד הימים באמצע.³⁶

10. פרישה בזמן היריון

רבי אליעזר אומר: ארבע נשים... בתולה,³⁷ מעוברת, מניקה וזקנה... דמיהן מסולקים ואין דם מצוי בהן (נידה פ"א מ"ג; רש"י, ברכות ד ע"ב).

כא. מעוברת בשלושת החודשים הראשונים לעיבורה דינה כאישה רגילה, שחוששת לעונת פרישתה בחודש הראשון, ומכאן ואילך – אם ראתה דם וסת חוששת לו ככל אישה.³⁸

כב. אם לא ראתה דם מאז שהרתה, אם יש לה וסת ליום קבוע בחודש צריכה לחשוש לה שלוש פעמים.³⁹

כג. אם אין לה וסת קבועה, או שיש לה וסת קבועה להפלה, אינה צריכה לחשוש לאחר הפעם הראשונה שלא הגיעה וסתה.⁴⁰ ויש מי שכתב שצריכה לחשוש לעונה בינונית שלוש פעמים, דהיינו תפלוש בימים 30-60-90.⁴¹

35. שו"ת אגרות משה, יו"ד ח"ג סי' נו אות ג; וראה שם, אות ב אם הרופא הזהיר שלא תרחץ בחמין, שתרחץ במקווה בפושרים.

36. ראה כרך ראשון, פרק יב – הפסק טהרה ובדיקות שבעה נקיים, עמ' 137 סעיף לב.

37. בתולה הכוונה כאן לבתולת דמים, דהיינו אישה שמעולם לא ראתה דם נידה, נידה ח ע"ב.

38. ראה להלן סעיף כו, שלדעת רוב הפוסקים דינה של מעוברת שנחשבת כמסולקת דמים הוא רק לאחר שלושה חודשי עיבור.

39. ראה שו"ע, יו"ד סי' קפט סעי' טז, שאישה שקבעה וסת ליום מסוים בחודש, ועבר אותו יום ולא ראתה, חוששת לאותו יום בחודש גם בפעמים הבאות, עד שיעברו עליה שלושה חודשים שלא תראה בהם ביום זה; דרכי טהרה, פרק ז סעי' פג; שעורי שבט הלוי, סי' קפד סעי' ז ס"ק א; שם, סי' קפט סעי' לג ס"ק ב.

40. ראה שפתי כהן, לשו"ע שם, ס"ק ל, שאישה שעבר זמן וסתה ולא ראתה דם, אינה צריכה לחשוש לעונה בינונית בחודש שלאחר מכן. כיוון שלא ראתה, אין לה ממתי לספור כדי שתחשוש לווסת בפעם הבאה. ובהמשך שם, ס"ק מה, כתב שגם לווסת ההפלה הקבועה אינה חוששת לאחר הפעם הראשונה שלא הגיעה וסתה; שעורי שבט הלוי, שם ושם; דרכי טהרה, שם, לגבי וסת הפלה קבועה, ושם סעי' פה, לגבי עונה בינונית; וראה עוד בהערה הבאה; הרב יהושע נויבירט, דבריו הובאו בנשמת אברהם, יו"ד סי' קפט עמ' קסו.

כד. מעוברת, משהוכר עוברת, דהיינו לאחר שלושה חודשים, היא אחת מארבע נשים שהן בחזקת מסולקות דמים⁴² ואינה צריכה בדיקה ופרישה סמוך לווסתה.⁴³

כה. אם ראתה דם, ונאסרה לבעלה, אפילו הייתה לה וסת קבועה, וראתה באותן עונות שהייתה למודה לראות בהן, אינן נחשבות אלא כמקרה, ולא חוששת בפעם הבאה לווסתה הקודמת כאל וסת קבועה,⁴⁴ ומכל מקום חוששת לאותה ראייה כאל וסת שאינה קבועה.⁴⁵

כו. יש מי שכתב שבימינו ניתן לסמוך על בדיקות מעבדה לאבחון היריון, כדי להחיל עליה דין מעוברת, אף על פי שלא עברו שלושה חודשים מתחילת ההיריון.⁴⁶ בימינו, עינינו רואות בנשים שלנו שמיד כשמתעברות הן מסולקות דמים, ובזמננו אף אחת מאלף לא נמצאת שתראה דם בתחילת ההיריון, כמו ששופעת בשעת וסתה, ונשתנו הטבעים בזה, ופוסקת לראות דם מיד כשמתעברת, ואדרבה, אם ממשיכה לראות דם, הרי זה נחשב כחולי. לכן מסתבר לומר שמזמן שנודע לנו שהיא מעוברת, אין לחשוש שמא תראה דם.⁴⁷ ויש פוסקים הסוברים שגם היום אין מעוברת נחשבת למסולקת דמים עד שיעברו עליה שלושה חודשים, כפי שנכתב לעיל.⁴⁸

41. ראה לבוש, לשו"ע שם, סעי' יג, שעונה בינונית אינה נעקרת בפעם אחת, אפילו אם לא ראתה דם בינתיים; וראה טהרת ישראל, סי' קפט ס"ק יט, שראוי לבעל נפש להחמיר כדעה זו; וכן כתב בדרכי טהרה, שם (וראה במהדורה הישנה של דרכי טהרה, שבתחילה כתב רק את הדעה המחמירה, ובמהדורה החדשה כתב שמעיקר הדין מותר, כפי שהופיע בהערה הקודמת); בפסקי משנה הלכות, פרק כב סעי' ב, כתב שצריכה לחשוש לימים 30-59-88.

גם משו"ת מחזה אליהו, סי' קה, ומהרב משה פיינשטיין, בתשובתו בסוף ספר הלכות נידה, ח"א סי' א, משמע שחובת הפרישה בתוך שלושה חודשים היא אפילו כשלא ראתה דם, אך ראה את דברי הרב יהושע נויבירט, נשמת אברהם, שם, שדבריהם שייכים רק אם ראתה דם או כשיש לה וסת ליום קבוע בחודש. גם לדעה זו אין צורך לחשוש לעונת אור זרוע, ראה תשובות ותוספות לדרכי טהרה, שם, אות לב.

42. בית יוסף, יו"ד סי' קפד (אות ז); סי' קפט (אות לד). על פי המשנה: רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דיין שעתן – בתולה, מעוברת, מניקה וזקנה (נידה פ"א מ"ג).

43. שו"ע, שם ושם; וראה רמב"ן, הל' נידה, פ"ה אות כד; רא"ש, נידה פ"א סי' ד; ר"ן, נידה ט ע"א; מגיד משנה, הל' איסורי ביאה פ"ט ה"ד, שנחלקו הראשונים אם לכתחילה אין צורך בפרישה ובדיקות או שיש צורך בפרישה ובדיקות, אלא שאם לא בדקה – טהורה, ואינה צריכה לבדוק לאחר מכן. מכל מקום, להלכה נפסק שאין צורך בפרישה, וכפי שנכתב כאן למעלה.

44. נידה ט ע"א; שו"ע, יו"ד סי' קפד סעי' ז; שם, סי' קפט סעי' לד.

45. שו"ע, יו"ד סי' קפט סעי' לג; וראה דרכי טהרה, פ"ז סעי' פד; ופסקי משנה הלכות, שם אות ה, שהביאו מחלוקת אחרונים אם באופן כזה צריכה לחשוש רק לווסת החודש והפלגה או גם לעונה בינונית, והכריעו להקל כסדרי טהרה, סי' קפט ס"ק לו, שאין צורך לחשוש לעונה בינונית; ובתשובות ותוספות, לדרכי טהרה, שם, אות לא, הסביר את הכרעתו, שכך היא המציאות. לעומת זאת, לדעת שלחן ערוך הרב, סי' קפט ס"ק קיד; והרב שלמה זלמן אויערבאך, דבריו הובאו בנשמת אברהם, שם, יש לחשוש במצב כזה גם לעונה בינונית.

46. ודינה כפי שמופיע בסעיפים כד-כה.

47. שו"ת אגרות משה, יו"ד ח"ג סי' נב. אך ראה בהערה הבאה.

48. שו"ת רבי עקיבא איגר, סי' קכה; סדרי טהרה, יו"ד סי' קצד ס"ק ז; שו"ת שבט הלוי, ח"ג סי' קיד; שם, ח"ד סי' צט, אות ח; בשיעורי שבט הלוי, סי' קפד; שו"ת מחזה אליהו, סי' קה; קובץ תשובות, ח"א סי'

11. דם הימוד במעוברת

כז. מעוברת שתבעוה להינשא ונתפייסה, צריכה הפסק טהרה ושבעה נקיים מחשש לדם חימוד, אף על פי שהיא מסולקת דמים.⁴⁹

12. אשת כהן מעוברת

כח. אשת כהן מעוברת מותרת להיכנס לכתחילה למקום שיש בו טומאת מת.⁵⁰ כמה טעמים נאמרו על כך: יש אומרים שהוא מדין ספק ספקא, שמא הוולד נקבה, ואם תמצא לומר שהוא זכר, שמא יהיה נפל.⁵¹ ואפילו אם ידוע שהוא זכר, אפשר להקל מטעם שהוא בלוע ואינו נטמא באהל;⁵² או מטעם שטומאה לא שייכת בעובר קודם שיצא לאוויר העולם.⁵³ ויש מי שכתב שאם שלמו ימי עיבורה תיזהר לא להיכנס במקום שיש בו טומאת מת.⁵⁴

- כט; פסקי משנה הלכות, פרק כב סעי' ב; דרכי טהרה שם, סעי' פב, ונימק זאת לרב מנחם בורשטין, שחזקת טהרה של אישה מעוברת תיקבע בשלוש פעמים; הרב משה פיינשטיין, בתשובתו בסוף ספר הלכות נידה, שם; אך ראה בהערה הקודמת.
49. שו"ת רדב"ז, ח"ג סי' תכג; שו"ת מקום שמואל, ח"א סי' לג; תורת השלמים, יו"ד סי' קצב ס"ק ט; ברכי יוסף, יו"ד סי' קצב ס"ק ו; וראה ערך לחם, יו"ד סי' קצב שהקל במחזיר גרושתו מעוברת שאינה צריכה שבעה נקיים אם בדקה עצמה ביום הטבילה ואמרה ברי לי שלא ראיתי דם; וברדב"ז ובמקום שמואל, החמירו גם באופן כזה; וראה עוד סדרי טהרה, יו"ד סי' קצב ס"ק ד, ושערי דעה, יו"ד סי' קצב ס"ק ה.
50. רוקח, סי' שטו, דבריו הובאו בשפתי כהן, יו"ד סי' שעא ס"ק א; שו"ת רדב"ז, ח"א סי' ר; שיירי כנסת הגדולה, יו"ד ריש סי' שעא, וכתב שמי שמחמיר בכך הרי זה מנהג בורות; שו"ת חתם סופר, יו"ד סי' שנד.
51. רוקח, שם; בשו"ת רדב"ז, שם, ובברכי יוסף, או"ח סי' שמג ס"ק ד, כתבו שלפי טעם זה אם ידוע שהעובר זכר אסור לה להיכנס; אך בשו"ת חתם סופר, שם, בשו"ת יהודה יעלה, ח"א יו"ד סי' שנד, ובמשנה ברורה, סי' שמג סוף ס"ק ג, כתבו שטעם זה אינו חולק על הטעמים הנוספים והוא נצרך כדי להתיר לידה במקום שיש בו טומאת מת; בשו"ת שאילת יעב"ץ, ח"ב סי' קעז, כתב שיש חשש שהעובר יוציא ראשו ולכן יש להתיר רק מטעם ספק ספיקא, ומכל מקום כשכלו ימי עיבורה אין להתיר, כיוון שכבר לא חוששים לנפל.
52. שו"ת רדב"ז, שם; מגן אברהם, סי' שמג, על פי הגמרא, חולין עא ע"ב.
53. שיירי כנסת הגדולה, שם; בשו"ת חתם סופר, שם, כתב שלא שייכת טומאה בעובר מכיוון שעובר במעי זרה - זר הוא, ואפילו אם אמו אשת הכהן, היא גם בת כהן, מכל מקום נשים לא מוזהרות על טומאת מת, ועובר ירך אמו הוא.
54. שו"ת מנחת שלמה, ח"ב סי' צו אות כב; שו"ת תשובות והנהגות, ח"א סי' תרעט; וראה לעיל הערה 50.